

TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ - KỸ THUẬT CÔNG NGHIỆP

KHOA: KHOA HỌC ỨNG DỤNG

CHƯƠNG 1

Ngôn ngữ SQL và hệ quản trị cơ sở dữ liệu

Giảng viên: Nguyễn Anh Thư

Khoa: Khoa học ứng dụng

NỘI DUNG BÀI HỌC

- 1.1
- CƠ SỞ DỮ LIỆU QUAN HỆ VÀ NGUỒN DỮ LIỆU
 - 1.1.1 Dữ liệu và vòng đời dữ liệu
 - 1.1.2 Nguồn dữ liệu
 - 1.1.3 Cơ sở dữ liệu quan hệ và hệ quản trị cơ sở dữ liệu
- 1.2
- SQL VÀ CÁC CÂU LỆNH CƠ BẢN
 - 1.2.1 SQL là ngôn ngữ cơ sở dữ liệu quan hệ
 - 1.1.2 Một số câu lệnh SQL cơ bản

MỤC TIỀU BÀI HỌC

Sau khi học xong bài này, cần nắm được các vấn đề sau:

- Các khái niệm về dữ liệu, cơ sở dữ liệu và hệ quản trị cơ sở dữ liệu.
- Khái niệm về SQL và vai trò của SQL trong thực tế.
- Hiểu và nhớ các câu lệnh cơ bản trong việc tạo cơ sở dữ liệu và thao tác với dữ liệu bằng SQL.

UNETT STREET, OF THE SHARES THE S

- Python: version 3.10+
- SQLite với Python
- MySQL :: Other MySQL Documentation

1.1.1 DỮ LIỆU VÀ VÒNG ĐỜI DỮ LIỆU

DỮ LIỆU LÀ GÌ?

- Là tập hợp các thông tin được ghi lại, lưu trữ và xử lý để phục vụ cho mục đích nhất định.
- Tồn tại dưới nhiều hình thái khác nhau: số liệu, văn bản, hình ảnh, âm thanh hoặc video,...
- Phân loại:
 - Dữ liệu có cấu trúc (Structured Data): dữ liệu được tổ chức và sắp xếp theo một định dạng cụ thể, thường là dạng bảng (table). VD: bảng trong excel.
 - Dữ liệu phi cấu trúc (Unstructured Data): dữ liệu không tuân theo định dạng hoặc cấu trúc cố định. VD:
 Văn bản tự do, hình ảnh, video, email, file PDF.
 - > Dữ liệu bán cấu trúc (Semi-Structured Data): dữ liệu không được tổ chức theo định dạng cố định, nhưng vẫn có một cấu trúc nhất định giúp nhận diện và phân loại dữ liệu. Ví dụ: JSON, XML,...

1.1.1 DỮ LIỆU VÀ VÒNG ĐỜI DỮ LIỆU

VAI TRÒ CỦA DỮ LIỆU

- Có thể phân tích và đưa ra quyết định dựa trên cơ sở khoa học.
- Là nguồn tài nguyên cho các nghiên cứu, từ thị trường tài chính, khoa học đến công nghệ.
- Được sử dụng để tìm hiểu các mô hình, phân tích xu hướng trong các ngành nghề, lĩnh vực.

VÒNG ĐỜI CỦA DỮ LIỆU

- Là quá trình từ khi dữ liệu được tạo ra cho đến khi đạt đến trạng thái sẵn sàng phân tích, cuối cùng là bị xóa hoặc được lưu trữ (kết thúc vòng đời).
- Bao gồm <u>các chuyển đổi</u> được áp dụng lên dữ liệu và <u>các trạng thái</u> mà dữ liệu đạt được sau mỗi lần chuyển đổi.

1.1.1 DỮ LIỆU VÀ VÒNG ĐỜI DỮ LIỆU

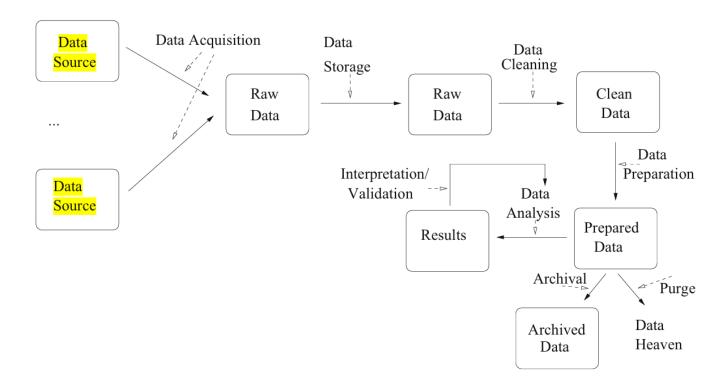
VÒNG ĐỜI CỦA DỮ LIỆU

Các trạng thái chính:

Dữ liệu thô → dữ liệu sạch → dữ liệu đã sẵn sàng → dữ liệu và kết quả → dữ liệu được lưu trữ.

Các hoạt động chính:

Thu thập dữ liệu → lưu trữ dữ liệu → làm sạch/biến đổi/nâng cấp dữ liệu → phân tích dữ liệu → lưu trữ và bảo tồn dữ liệu.

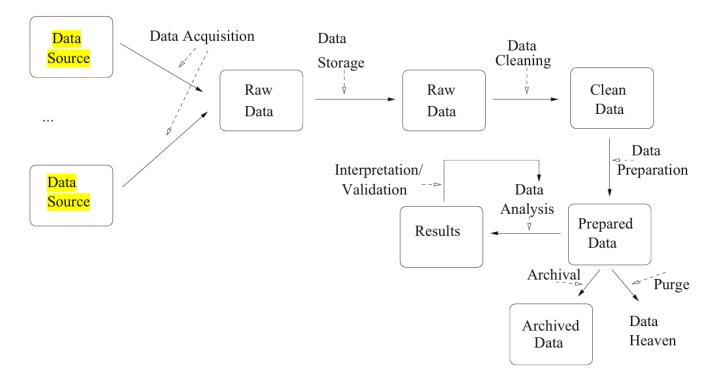

1.1.2 NGUỒN DỮ LIỆU

Nguồn dữ liệu là nơi dữ liệu được tạo ra, có thể đến từ nhiều nguồn khác nhau: cơ sở dữ liệu, bảng tính, API, ứng dụng hoặc các hệ thống khác,...

Hiểu rõ hệ thống nguồn dữ liệu, cách dữ liệu được thu thập, lưu trữ giúp việc phân tích được hiệu quả hơn.

1.1.3 CƠ SỞ DỮ LIỆU QUAN HỆ VÀ HỆ QUẢN TRỊ CƠ SỞ DỮ LIỆU

CƠ SỞ DỮ LIỆU

- Là tập hợp có tổ chức của dữ liệu, được lưu trữ một cách có hệ thống trên máy tính, đáp ứng nhu cầu khai thác dữ liệu của nhiều người dùng một cách hiệu quả.
- Tương ứng với các loại dữ liệu mà cơ sở dữ liệu cũng được chia ra làm các loại:
 - Cơ sở dữ liệu quan hệ (Relational Database): Dữ liệu được lưu trữ dưới dạng các bảng.
 - Cơ sở dữ liệu phi quan hệ (NoSQL Database): Dữ liệu không được lưu trữ dưới dạng bảng mà có thể ở dạng tài liệu, cặp khóa-giá trị hoặc đồ thị.
 - → Cơ sở dữ liệu là một tập hợp các dữ liệu, được quản lý bởi một hệ thống gọi là Hệ quản trị cơ sở dữ liệu (Database Management System DBMS).

1.1.3 CƠ SỞ DỮ LIỆU QUAN HỆ VÀ HỆ QUẨN TRỊ CƠ SỞ DỮ LIỆU

CƠ SỞ DỮ LIỆU QUAN HỆ

- Dữ liệu được lưu trữ dưới dạng bảng, các bảng có mối liên hệ với nhau (qua các khóa)
- → Cơ sở dữ liệu quan hệ.
- Mỗi bảng gồm 4 thành phần: tên bảng, lược đồ (schema), phần mở rộng (extension dữ liệu thực tế chứa trong bảng đó) và khóa chính (primary key).
 - > Tên bảng: duy nhất, ngắn gọn, dễ hiểu, mô tả được ý nghĩa của dữ liệu.
 - Schema: danh sách các thuộc tính của dữ liệu, tương ứng với từng cột của bảng; tên thuộc tính không trùng nhau.
- VD: một bảng có tên "Employees" với các thuộc tính "name", "age", "salary" ứng với từng cột trong bảng,
 đại diện cho từng đặc trưng của đối tượng trong Employees.

1.1.3 CƠ SỞ DỮ LIỆU QUAN HỆ VÀ HỆ QUẨN TRỊ CƠ SỞ DỮ LIỆU

CƠ SỞ DỮ LIỆU QUAN HỆ

- CSDL được coi là thiết kế tốt khi mỗi bảng có một hoặc nhiều cột có các giá trị mang tính duy nhất -> khóa.
 - Khóa chính primary key: là một cột trong bảng, mỗi giá trị của cột phải là duy nhất.

VD: số CCCD/CMND.

Khóa phức – compound key: là tập hợp hai hay nhiều cột trong bảng kết hợp với nhau, khi kết hợp giá trị của các cột này thì chúng phải là duy nhất.

VD: họ tên + ngày sinh.

Khóa phụ – foreign key: một bảng có thể có nhiều khóa phụ; tạo mối quan hệ với khóa chính của một bảng khác. Foreign Key có thể chứa các giá trị trùng lặp; duy trì tính toàn vẹn dữ liệu bằng cách đảm bảo giá trị trong đó phải tồn tại trong cột khóa chính của bảng được tham chiếu.

VD: CustomerID của bảng B là Foreign Key tham chiếu đến CustomerID (Primary Key) trong bảng A.

1.1.3 CƠ SỞ DỮ LIỆU QUAN HỆ VÀ HỆ QUẢN TRỊ CƠ SỞ DỮ LIỆU

HỆ QUẢN TRỊ CƠ SỞ DỮ LIỆU

- Cơ sở dữ liệu là một tập hợp các dữ liệu, được quản lý bởi một hệ thống gọi là Hệ quản trị cơ sở dữ liệu (Database Management System - DBMS).
- Là một chương trình/ phần mềm cho phép người dùng thao tác trên cơ sở dữ liệu:
 - > Truy vấn tìm kiếm thông tin, cập nhật dữ liệu,...
 - Lưu trữ và tổ chức dữ liệu lớn trong thời gian dài.
 - Bảo mật dữ liệu, bảo vệ dữ liệu khỏi truy cập trái phép; hỗ trợ sao lưu định kỳ, khôi phục dữ liệu.
 - > Duy trì tính toàn vẹn dữ liệu.
 - Cho phép truy cập từ nhiều người dùng mà không bị xung đột.
- Một số hệ quản trị cơ sở dữ liệu phổ biến: MySQL, Oracle, MongoDB, SQLite.

1.1.3 CƠ SỞ DỮ LIỆU QUAN HỆ VÀ HỆ QUẨN TRỊ CƠ SỞ DỮ LIỆU HỆ QUẨN TRỊ CƠ SỞ DỮ LIỆU

- Phân loại:
 - Hệ quản trị cơ sở dữ liệu quan hệ (Relational DBMS RDBMS).
 - Hệ quản trị cơ sở dữ liệu phi quan hệ (NoSQL DBMS).
 - Hệ quản trị cơ sở dữ liệu hướng đối tượng (OODBMS).
 - Hệ quản trị cơ sở dữ liệu phân tán: Dữ liệu được lưu trữ trên nhiều máy tính hoặc nhiều vị trí khác nhau nhưng vẫn đảm bảo tính nhất quán.

1.2.1 SQL LÀ NGÔN NGỮ CƠ SỬ DỮ LIỆU QUAN HỆ

SQL LÀ NGÔN NGỮ CƠ SỞ DỮ LIỆU QUAN HỆ

- SQL Structured Query Language (ngôn ngữ truy vấn có cấu trúc) là ngôn ngữ sử dụng rộng rãi cho các hệ
 quản trị CSDL, định nghĩa và thao tác với dữ liệu thông qua tập lệnh tương tác với CSDL quan hệ:
 - > Định nghĩa dữ liệu: xây dựng các cơ sở dữ liệu, cấu trúc lưu trữ và tổ chức dữ liệu cũng như mối quan hệ giữa các thành phần dữ liệu.
 - Truy vấn và thao tác dữ liệu: dễ dàng thực hiện các thao tác truy xuất, cập nhật, xóa dữ liệu trong cơ sở dữ liệu.
 - Điều khiển quyền truy cập: SQL có thể được sử dụng để cấp phát và kiểm soát các thao tác của người dùng trên dữ liệu, đảm bảo sự an toàn cho cơ sở dữ liệu.
 - Đảm bảo tính toàn vẹn dữ liệu: SQL định nghĩa các ràng buộc toàn vẹn trong cơ sở dữ liệu, từ đó đảm bảo tính hợp lệ và chính xác của dữ liệu trước khi cập nhật hay gặp lỗi hệ thống.

1.2.1 SQL LÀ NGÔN NGỮ CƠ SỬ DỮ LIỆU QUAN HỆ

VAI TRÒ CỦA SQL

- Là ngôn ngữ và công cụ giao tiếp giữa người và CSDL.
- Có thể nhúng vào các ngôn ngữ lập trình để tạo các ứng dụng giao tiếp với CSDL.
- Trong các hệ thống cơ sở dữ liệu khách/chủ (client/server): là công cụ để giao tiếp giữa các trình ứng dụng phía máy khách với máy chủ cơ sở dữ liệu.
- Đối với các hệ quản trị cơ sở dữ liệu phân tán, mỗi một hệ thống sẽ sử dụng SQL để giao tiếp với các hệ thống khác trên mạng, gửi và nhận các yêu cầu truy xuất dữ liệu với nhau.
- SQL là ngôn ngữ sử dụng cho các cổng giao tiếp cơ sở dữ liệu. Trong một hệ thống mạng máy tính với nhiều hệ quản trị cơ sở dữ liệu khác nhau, SQL thường được sử dụng như là một chuẩn ngôn ngữ để giao tiếp giữa các hệ quản trị cơ sở dữ liệu.

Chức năng	Cú pháp câu lệnh	Giải thích
Tạo bảng	CREATE TABLE table_name (table_name: Tên bảng.
	colname_1 datatype [constraints], colname_2 datatype [constraints], có tên khác nhau và có ít nhất một cột.	
	" datatype: thuộc tính của cột, gồm kiể của cột và chỉ định cột có chấp nhận NUL	
		constraints: các ràng buộc (nếu có) của cột tương ứng.

Chức nà	ăng	Cú pháp câu lệnh	Giải thích		
Xóa bảr	ng	DROP TABLE table_name;	table_name: Tên bảng.		
Sửa bải	ng		table_name: Tên bảng.		
• Thêm co	ột	ALTER TABLE table_name	colname_i: Tên cột thứ i.		
	ADD colname_1 datatype [constraints],	datatype: kiểu dữ liệu của cột.			
	colname_2 datatype, ;		constraints: các ràng buộc (nếu có) của cột		
			tương ứng.		

	Chức năng	Cú pháp câu lệnh	Giải thích
	Sửa bảng		
,	 Xóa cột 	ALTER TABLE table_name	table_name: Tên bảng.
		DROP COLUMN colname_1, colname_2,;	colname_i: Tên cột thứ i.
	 Đổi tên cột 		
		ALTER TABLE table_name	
		RENAME COLUMN old_name TO new_name;	

Chức năng	Cú pháp câu lệnh	Giải thích
Sửa bảng		
	ALTER TABLE table_name	table_name: Tên bảng.
liệu	MODIFY COLUMN colname datatype;	oLd_name: Tên cũ của cột.
- 3		new_name:Tên mới của cột.
• Đôi tên bảng	ALTER TABLE table_name RENAME TO new_table_name;	new_table_name:Tên mới của bảng.

ĐỊNH NGHĨA DỮ LIỆU

- Mỗi cột của bảng đều được khai báo một kiểu dữ liệu nhất định, quy định các giá trị dữ liệu được phép đối với cột đó.
- Các hệ quản trị CSDL thường cung cấp các kiểu dữ liệu chuẩn, hoặc người dùng có thể tự định nghĩa các kiểu dữ liệu khác dựa trên các kiểu dữ liệu đã có.

Binary Int Smallint

Bit Money Smallmoney

Char Nchar Text

Datetime Ntext Tinyint

Decimal Nvarchar Varbinary

Float Real Varchar

Image Smalldatetime

THAO TÁC DỮ LIỆU bao gồm các lệnh thực hiện thao tác truy vấn, thêm, bớt và cập nhật dữ liệu

Chức năng	Cú pháp câu lệnh	Giải thích
Truy vấn dữ liệu	SELECT [ALL DISTINCT] col1, col2,	SELECT: câu lệnh lấy dữ liệu từ (FROM) nguồn dữ
	FROM table1, table2,	liệu.
	[WHERE conditions]	WHERE: câu lệnh điều kiện lọc các bản ghi thoả mãn conditions.
	[GROUP BY col_1, col_2,]	GROUP BY: câu lệnh nhóm các bản ghi có cùng giá trị
	[HAVING conditions]	trong các cột col_i lại với nhau; thường được kết
	[ORDER BY col_1, col_2, ASC DESC]	hợp với các hàm tổng hợp (aggregate_function) để tính toán: COUNT(), MAX(), MIN(), SUM(), AVG().
		→ Câu lệnh SELECT thành: SELECT aggregate_function(col_i)

THAO TÁC DỮ LIỆU bao gồm các lệnh thực hiện thao tác truy vấn, thêm, bớt và cập nhật dữ liệu

Chức năng	Cú pháp câu lệnh	Giải thích
Truy vấn dữ liệu	SELECT [ALL DISTINCT] col1, col2,	HAVING BY: sử dụng khi câu lệnh SELECT không sử
	FROM table1, table2,	dụng hàm tổng hợp.
	[WHERE conditions]	ORDER BY: từ khóa được sử dụng để sắp xếp kết quả trả về theo một thứ tự nhất định trước khi xuất
	[GROUP BY col_1, col_2,]	ra màn hình. ASC – tăng dần, DESC – giảm dần.
	[HAVING conditions]	
	[ORDER BY col_1, col_2, ASC DESC]	

THAO TÁC DỮ LIỆU bao gồm các lệnh thực hiện thao tác truy vấn, thêm, bớt và cập nhật dữ liệu

	Chức năng	Cú pháp câu lệnh	Giải thích
,	cột được chỉ	<pre>INSERT INTO table_name (col_1, col_2,) VALUES (val_1, val_2,);</pre>	INSERT INTO: câu lệnh thêm dữ liệu vào bảng được chỉ định bởi các giá trị được liệt kê sau VALUES.
	toan bọ cọt	<pre>INSERT INTO table_name(col1, col2,) VALUES (val_1, val_2,);</pre>	

THAO TÁC DỮ LIỆU bao gồm các lệnh thực hiện thao tác truy vấn, thêm, bớt và cập nhật dữ liệu

Chức năng	Cú pháp câu lệnh	Giải thích
Cập nhật dữ liệu	UPDATE table_name	UPDATE: sửa đổi các bản ghi trong bảng thỏa mãn điều
	<pre>SET col_1 = val_1, WHERE conditions;</pre>	kiện trong WHERE bằng cách thay giá trị thuộc trường col_i của bản ghi đó mang giá trị val_i.
Xóa dữ liệu	DELETE FROM table_name WHERE conditions;	DELETE: xóa các bản ghi thỏa mãn điều kiện trong WHERE.
	DELETE FROM table_name;	*Xóa toàn bộ dữ liệu trong bảng nhưng không xóa bảng (bảng rỗng).

24

THAO TÁC DỮ LIỆU

Đối với một số mệnh đề theo sau là các điều kiện (conditions) thì đó phải là biểu thức logic nhằm đảm bảo chỉ những bản ghi nào thỏa mãn mới được hiển thị trong kết quả truy vấn:

- Toán tử so sánh
- BETWEEN NOT BETWEEN: giới hạn khoảng giá trị của dữ liệu.
- IN NOT IN: tìm kiếm dữ liệu mà giá trị có/ không nằm trong một danh sách các giá trị
- LIKE NOT LIKE: mô tả regex của dữ liệu cần tìm kiếm.
- IS NULL IS NOT NULL
- Toán tử logic: AND, OR, NOT

THAO TÁC DỮ LIỆU

Toán tử so sánh:

Toán tử	ý nghĩa
=	Bằng
>	Lớn hơn
<	Nhỏ hơn
>=	Lớn hơn hoặc bằng
<=	Nhỏ hơn hoặc bằng
<>	Khác
!>	Không lớn hơn
!<	Không nhỏ hơn

```
SELECT masv, hodem, ten, ngaysinh FROM sinhvien WHERE (ten='Anh')
```


1.2 SQL VÀ CÁC CÂU LỆNH CƠ BẢN

1.2.2 MỘT SỐ CÂU LỆNH SQL CƠ BẢN

THAO TÁC DỮ LIỆU

BETWEEN - NOT BETWEEN

Cách sử dụng	Y nghĩa			
giá_trị BETWEEN a AND b	a ≤ giá_trị ≤ b			
giá_trị NOT BETWEEN a AND b	(giá_tri < a) AND (giá_tri>b)			
SELECT hodem, ten, y FROM sinhvien	ear(getdate())-year	(ngaysinh)	AS	tuoi
WHERE ten='Bình' A	ND			
YEAR (GETDATE	())-YEAR(ngaysinh)	BETWEEN 20) AND	22

THAO TÁC DỮ LIỆU

IN – NOT IN

SELECT * FROM monhoc
WHERE sodvht=2 OR sodvht=4 OR sodvht=5

SELECT * FROM monhoc WHERE sodvht IN (2,4,5)

THAO TÁC DỮ LIỆU

LIKE – NOT LIKE: mô tả khuôn dạng của dữ liệu cần tìm kiếm, thường được kết hợp với các ký tự đại diện sau đây:

Ký tự đại diện	ý nghĩa	
%	Chuỗi ký tự bất kỳ gồm không hoặc nhiều ký tự	
_	Ký tự đơn bất kỳ	
[]	Ký tự đơn bất kỳ trong giới hạn được chỉ định (ví dụ [a-f]) hay một tập (ví dụ [abcdef])	
[^]	Ký tự đơn bất kỳ không nằm trong giới hạn được chỉ định (ví dụ [^a-f] hay một tập (ví dụ [^abcdef]).	

SELECT hodem, ten FROM sinhvien
WHERE hodem LIKE 'Lê%' AND ten LIKE '[AB]%'

HODEM		TEN
Lê	Thị	Anh
Lê	Văn Khoa	Bảo
Lê	Hoàng Phương	Anh
Lê	Thị Vân	Anh
Lê	Thúc Quốc	Anh

THAO TÁC DỮ LIỆU

IS NULL – IS NOT NULL: kiểm tra giá trị của một cột có giá trị NULL hay không.

WHERE tên cột IS NULL

Hoặc

WHERE tên cột IS NOT NULL

- 1. Tạo một bảng có tên *NhanVien* với các cột sau:
 - MaNV (INT, khóa chính).
 - HoTen (VARCHAR(50)).
 - Tuoi (INT).
 - PhongBan (VARCHAR(50)).
- 2. Chèn các bản ghi sau vào bảng trên:

(1, 'Nguyen Van A', 30, 'Ke Toan'),	(6, 'Nguyen Thi F', 29, 'Marketing'),	(11, 'Dang Thi K', 31, 'Nhan Su'),
(2, 'Tran Thi B', 25, 'Nhan Su'),	(7, 'Le Thi G', 27, 'Nhan Su'),	(12, 'Nguyen Van L', 28, 'Ke Toan'),
(3, 'Le Van C', 28, 'IT'),	(8, 'Hoang Van H', 35, 'Ke Toan'),	(13, 'Tran Thi M', 26, 'Marketing'),
(4, 'Pham Thi D', 32, 'Ke Toan'),	(9, 'Pham Van I', 33, 'Marketing'),	(14, 'Pham Van N', 30, 'Nhan Su'),
(5, 'Vu Van E', 26, 'IT'),	(10, 'Tran Van J', 24, 'IT'),	(15, 'Hoang Thi O', 27, 'IT'),

- 3. Lấy toàn bộ thông tin của nhân viên trong bảng Nhan Vien.
- 4. Truy vấn HoTen và Tuoi của các nhân viên trong phòng IT.
- 5. Tìm nhân viên có độ tuổi lớn hơn 25.
- 6. Cho biết nhân viên lớn tuổi nhất của các PhongBan.
- 7. Chuyển đổi thông tin *PhongBan* của nhân viên "Le Van C" sang "Marketing" (có vấn đề gặp phải khi thực hiện chuyển đổi thông tin hay không? Nếu có, vấn đề đó là gì và hãy đề xuất biện pháp giải quyết).
- 8. Xóa nhân viên có "MaSV = 2" rồi cho biết mỗi phòng ban có bao nhiêu người.
- 9. Trình bày các bước kết nối đến SQLite trong Python và thực thi các câu lệnh trên bằng Python.

TỔNG KẾT

- **Dữ liệu** là tập hợp các thông tin được ghi lại và lưu trữ nhằm phục vụ cho mục đích nhất định, được chia ra làm 3 loại: *có cấu trúc*, *phi cấu trúc* và *bán cấu trúc*.
- Vòng đời của dữ liệu là quá trình từ khi dữ liệu được tạo ra cho đến khi được lưu trữ hoặc bị xóa, gồm các chuyển đổi được áp dụng lên dữ liệu và các trạng thái mà dữ liệu đạt được sau mỗi lần chuyển đổi.
- Cơ sở dữ liệu là tập hợp có tố chức của dữ liệu, được lưu trữ một cách có hệ thống trên máy tính nhằm đáp ứng nhu cầu khai thác dữ liệu của nhiều người dùng hiệu quả như truy cập, quản lý và cập nhật. Có 2 loại CSDL chính: CSDL quan hệ và CSDL phi quan hệ.
- Hệ quản trị cơ sở dữ liệu là công cụ đóng vai trò trung gian giữa người và cơ sở dữ liệu trong việc tương tác
 lẫn nhau. Có 2 loại chính: hệ quản trị CSDL quan hệ và hệ quản trị CSDL phi quan hệ.
- Các câu lệnh cơ bản của SQL trong việc định nghĩa dữ liệu, truy vấn và thao tác trên các dữ liệu như truy xuất,
 cập nhật, xóa dữ liệu.

CHÚC CÁC EM HỌC TỐT!